

εἰς τὸ δεῖπνον τῶν ἀρχαίων μου. Ἀρχα-  
βωνίζομαι τὸν ἄγγελον.

ΟΛΟΙ

Τὴν Ἀμάλθειαν.

ΙΑΚΩΒΟΣ διδὼν πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρά του  
Ναί.

ΧΡΥΣΙΑΔΑ φιλοῦσα τὴν Ἀμάλθειαν  
Λαμπρόν, λαμπρόν!

ΝΑΝΝΩ φιλοῦσα τὴν Ἀμάλθειαν  
Εὖγε, εὖγε! — Βάλς, βάλς!

ΟΛΟΙ

Ζήτω! — Ἐμπρός, ἐμπρός, εἰς χορόν!

ΟΛΟΙ

Βάλς!

(Περικυκλοῦσι οἱ νέοι τὰς νεάνιδας καὶ λαμ-  
βάνονται εἰς χορόν. — Ἀρχεῖται ἡ μουσικὴ διὰ  
βάλς. Χορός.)

ΙΑΚΩΒΟΣ φέρων εἰς τὸ προσκήνιον τὴν Ἀμάλθειαν

Ὑπὸ ἓνα μόνον ὄρον, Ἀμάλθεια...

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ποῖον;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ λέγῃσαι... —

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Πῶς;

ΙΑΚΩΒΟΣ κλίνει εἰς τὸ οὖς καὶ τῇ λέγει τι  
κρύφιον εἶτα

Οὕτω ἐνῶ τὸ ὄνομά σου περίπου σώζε-  
ται, ἐγὼ συμφηφίζω εἰς σὲ τὸ τελευταῖον  
ὄνειρον τῶν ἰδανικῶν ἐρώτων μου...

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ραπίζουσα ἐπιχαρίτως  
αὐτὸν εἰς τὸ στόμα

Εἶσαι αἰωνίως αἰα—

ΙΑΚΩΒΟΣ φιλῶν αὐτῆς τὸ μέτωπον  
Αἰσχρός.

ΤΕΛΟΣ

Σ. Ν. Β.

## ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

~ ~ ~

I

Τέσσαρα εἰσὶν, ὡς γνωστὸν τὰ κανο-  
νικὰ εὐαγγέλια, ἅτινα ἡ χριστιανικὴ ἐκ-  
κλησία παραδέχεται ὡς τὸ θεμέλιον τῆς  
καινῆς διαθήκης. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων  
κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστια-  
νισμοῦ προέκυψεν εἰς μέσον πληθὺς  
εὐαγγελίων νόθων καὶ ἀποκρύφων. Ὁ  
θρησκευτικὸς πυρετὸς ὅστις εἶχε κατα-  
λάβει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τοῦ τελευ-  
ταίου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος μέχρι τοῦ  
τρίτου καὶ ἐπέκεινα μετὰ Χριστὸν, ὥξυνε  
τὰ πνεύματα περὶ τὰς θρησκευτικὰς  
συζητήσεις καὶ ἔριδας· ἐκ τῶν συζητή-  
σεων τούτων προέκυψαν ἀντιλογίαι καὶ  
αἵρέσεις καὶ ἐκάστη τῶν αἱρέσεων προ-  
χείρως διέστρεφε κατὰ τὰς ἑαυτῆς δο-  
ξασίας καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς τὰς  
χριστιανικὰς κανονικὰς παραδόσεις. Τὰ  
νόθα ταῦτα βιβλία εἶχον σκοπὸν καθα-  
ρῶς δογματικὸν καὶ πρὸ πάντων ἐπλα-  
στουργήθησαν ὑπὸ τῶν ἰουδαϊζόντων  
καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, οἵτινες ἕκα-  
στοι ἔθετον εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ τὴν  
συμφέρουσαν διδασκαλίαν. Καὶ ἀνεκά-  
λυπτον μὲν εὐχερῶς τὴν νοθείαν οἱ κά-  
τοχοι τῆς καθαρᾶς χριστιανικῆς πίστε-  
ως, ἀλλ' ὁ πολὺς τῶν χριστιανῶν ὄχλος  
ἠπατάτο, καὶ πολλάκις μετεχειρίζετο  
ἐξ ἴσου κανονικὰ ἢ νόθα εὐαγγέλια ἕως  
οὐ ἀνεκαλύπτετο ἡ ἀλήθεια. Καὶ πατέ-  
ρες ὅμως πολλοὶ τῆς ἐκκλησίας ἠπατή-  
θησαν περὶ τὴν ἀκριβῆ διάκρισιν τῶν  
νόθων ἀπὸ τῶν γνησίων. Ἔστωσαν πα-  
ράδειγμα αἱ διατάξεις τοῦ Κλήμεντος,  
αἵτινες κανονικαὶ θεωροῦνται ἀπὸ τοῦ  
πέ'. ἀποστολικοῦ κανόνος, ἐπὶ τοσοῦτον  
ἐνοθεύθησαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατέστη  
δυσχερὴς ἡ διάκρισις τῶν νόθων ἀπὸ  
τῶν γνησίων, ὥστε ἠναγκάσθη ἡ ἐν τῷ  
Τρούλλῳ σύνοδος ν' ἀποκηρύξῃ καθ' ὅλο-  
κληρίαν αὐτὰς καὶ τισι πάλαι ὑπὸ τῶν  
ἐτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐκκλησίας  
νόθα τινα καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρε-  
νετέθησαν τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν βείων

δουγμάτων ἡμῖν ἁμαυρώσαντα.» Αἱ ἐπα-  
νειλημμένα διατάξεις τῶν συνόδων περὶ  
τῶν κανονικῶν βιβλίων ἀποδεικνύουσιν  
οὐ μόνον τὴν πληθύν τῶν αἵρετικῶν βι-  
βλίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ ἁμαθείας χρή-  
σιν αὐτῶν ἐπ' ἐκκλησίας. Διότι αἱ δια-  
τάξεις ἐκεῖναι εἰς αὐτὸ τοῦτο κυρίως  
περιστρέφονται ἀπαγορεύουσαι τὴν ἐπ'  
ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῶν αἵρετικῶν βι-  
βλίων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δογματικῶν τούτων  
εὐαγγελίων ἐγεννήθησαν τότε ἐπίσης  
καὶ ἕτερα εὐαγγέλια, οὐδεμίαν ἔχοντα  
δογματικὴν καὶ αἵρετικὴν ἀξιῶσιν· ἐγεν-  
νήθησαν ἐντὸς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατο-  
λικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπλαστουργήθη-  
σαν ὑπὸ ἀφελῶν ἀλλὰ καὶ ἀδεξίων  
καὶ ἁμαθῶν χριστιανῶν πρὸς ἱκανο-  
ποίησιν τῆς περιεργείας αὐτῶν, κατόπιν  
ἀφορᾷ τὰς βιογραφικὰς εἰδήσεις τῶν  
γονέων τῆς Παραγίας, τὴν γέννησιν αὐ-  
τῆς, τὸν βίον, τὴν μνηστείαν μετὰ τοῦ  
Ἰωσήφ, τὸν παιδικὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ  
Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τέλους τὰς περιπετείας  
τῆς δίκης καὶ καταδίκης αὐτοῦ καὶ τὴν  
εἰς τὸν Ἄδην κατάβασιν.

Τὰ δογματικὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια  
ἐξηφανίσθησαν μετὰ τῶν αἱρέσεων δι'  
ἃς ἐδημιουργήθησαν καὶ ἃς ἐξυπηρέτουν,  
καὶ σῶζονται μόνον ἀναφερόμενα εἰς  
τὴν ἱστορίαν τῶν αἱρέσεων καὶ εἰς τὰς  
κατ' αὐτῶν διατριβὰς ὅπου ἀπαντῶνται  
καὶ τινες περικοπαί. Δὲν θέλομεν μνημο-  
νεύσει ἐξ αὐτῶν εἰμὴ ἐνὸς μόνου καὶ  
τοῦτο διότι ἐξυπηρέτει τὴν παραδοξοτέ-  
ραν τῶν αἱρέσεων τὴν τῶν Καϊανῶν.

Τὸ κύριον ζήτημα, πρὸ πάντων διὰ  
τοὺς Ἰουδαϊζοντας χριστιανοὺς ἦν τότε  
ἡ ἔρευνα ὁποίαν σχέσιν ἔχει ἡ Καινὴ  
Διαθήκη πρὸς τὴν παλαιάν· ἂν ἡ Καινὴ  
διαθήκη στηρίζεται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς  
καὶ ἂν ὁ Χριστὸς συνεπλήρωσε τὴν δι-  
δασκαλίαν τοῦ Μωϋσέως. Εἰς τὰ ζη-  
τήματα ταῦτα ὑπῆρχον καὶ ζητήματα  
ἐθνικῆς φιλοτιμίας· τὴν καινὴν διαθή-  
κην παρέλαβεν ὁ Ἑλληνισμός· καινὴ  
διαθήκη καὶ Ἑλληνισμός ἐκέκτηντο χα-  
ρακτῆρα κοσμοπολιτικόν. Ἡ παλαιὰ  
Διαθήκη ἦτο ἔργον λαοῦ ἠκιστα κο-

σμοπολιτικοῦ· τὸ ταλαίπωρον ἔθνος τῶν  
Ἑβραίων μετὰ θλίψεως ἔβλεπεν ὅτι ἐκ  
τῶν σπάγχων αὐτοῦ προέκυψε θρη-  
σκεία ἣτις ἐμελλε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ  
προσώπου τῆς γῆς τὸν παλαιὸν αὐτοῦ  
βίον, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα. Ἐνῶ λοιπὸν  
ἡ θρησκεία ἡ νέα, ἡ τῆς ἀνθρωπό-  
τητος θρησκεία ἀπήντησε τὸ μάλ-  
λον ἐκπολιτιστικὸν τῶν ἐθνῶν ὡς ἀρω-  
γόν, ἡ παλαιὰ, ἡ τοῦ Μωϋσέως, ἤρχισε  
νὰ παρακμάζῃ ἕνεκα τῶν ἐντὸς τοῦ  
Ἑβραϊκοῦ ἔθνους νέων ιδεῶν. Τὸ ζήτη-  
μα δὲν ἦτο μόνον, ἂν καὶ ἐλάμβανε συ-  
νήθως τὸν τύπον τοῦτον, ποία εἶνε ἡ ἀκρι-  
βὴς σχέσις τῶν δύο διαθηκῶν· ἀλλὰ τίς  
θέλει θριαμβεύσει Ἑλληνισμός ἢ Μω-  
σαϊσμός· ὁ Μωσαϊσμός ἦτοι τὸ Ἑβραϊ-  
κὸν ἔθνος, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ μόνον  
ὡς ἐφρόνει ἐπηγγέλθη ἡ διὰ Χριστοῦ  
σωτηρία; Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου τίθη-  
σι τὸ ζήτημα τί ἐστὶ χριστιανισμός,  
Ἑλληνισμός ἢ Ἰουδαϊσμός; Ἀποδει-  
κνύει δὲ διὰ μακρῶν ὅτι οὔτε Ἑλληνι-  
σμός εἶναι οὔτε Ἰουδαϊσμός ἀλλὰ καινὴ  
τις θεοσοφία, αὐτὴ ἐκείνη ἣν ἐπηγγεί-  
λατο ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ ἣν ἐμάντευσαν  
οἱ κράτιστοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ φιλόσοφοι·  
ἡ καινὴ ἐκκλησία εἶναι ἡ καθολικὴ ἐκ-  
κλησία καὶ διὰ τοῦτο ἀνέλαβε τὴν διά-  
δοσιν αὐτῆς τὸ καθολικώτερον τῶν ἐ-  
θνῶν. Στηρίζεται οὐχὶ εἰς τὸν Ἰουδαϊ-  
σμόν μόνον ἀλλὰ εἰς τὴν ἔμφυτον τῇ  
ἀνθρώπῳ θρησκείαν. Ἐὰν ἦτο Ἰουδαϊ-  
σμός ὁ χριστιανισμός ἦτο ἀδύνατον νὰ  
ὑπερβῇ τὰ ὅρια τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους·  
«ὅτι μὲν οὖν, λέγει ὁ Εὐσέβιος, τὸ γέ-  
νος Ἑλληνες ὄντες καὶ τὰ Ἑλλήνων  
φρονούντες ἐκ παντοίων τε ἐθνῶν ὡς ἂν  
νεολέκτου στρατιᾶς λογάδες συνειλεγ-  
μένοι τῆς πατρίου δεισιδαιμονίας ἀπο-  
στάται καθεστήκαμεν, οὐδ' ἂν αὐτοὶ  
ποτὲ ἀρνηθείημεν· ἀλλ' ὅτι ταῖς Ἰου-  
δαϊκαῖς βίβλοις προσανέχοντες, κἂν τῶν  
παρ' αὐταῖς προφητειῶν τὰ πλεῖστα  
τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συνάγοντες, οὐκεθ'  
ὁμοίως ζῆν τοῖς ἐκ περιτομῆς προσφι-  
λὲς ἡγούμεθα, καὶ τοῦτο ἂν αὐτόθεν  
ὁμολογήσαιμεν. Ὡρα τοιγαροῦν τούτων  
τὸν αἰτιολογισμόν ὑποσχεῖν. Πῶς οὖν

ἀν ἄλλως δόξαιμεν εὖ πεποιηκέναι τὰ πατρια καταλείψαντες εἰμὴ πρῶτον εἰς μέσον αὐτὰ παραθέμενοι καὶ ἀγαγόντες εἰς ὄψιν τῶν ἐντευξομένων; Οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο φανερὰ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως ἡ θεία δύναμις, εἰ τοῖς πᾶσι πρὸ ὀφθαλμῶν τεθείη, τίνων καὶ ὁποίων κακῶν τὴν ἴασιν εὐαγγελίζεται. Πῶς δ' ἂν τὸ εὐλογον τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν γραμμάτων μεταδιώξεως φανείη μὴ οὐχὶ καὶ τοῖς τούτων ἀρετῆς ἀποδείχθειας; τίνι τε λόγῳ τὰς παρ' αὐτοῖς γραφὰς ἀσπαζόμενοι τὸν ὅμοιον τοῦ βίου τρόπον ἀποκλίνομεν καλῶς ἂν ἔχοι διελθεῖν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τίς ὁ καθ' ἡμᾶς τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως λόγος καὶ τίς ἂν λεχθείη ὁ χριστιανισμός, οὐδ' Ἑλληνισμός ὢν οὔτε Ἰουδαϊσμός, ἀλλὰ τις καινὴ καὶ ἀληθὴς θεοσοφία ἐξ αὐτῆς τῆς προσηγορίας τὴν καινοτομίαν προσαγομένη<sup>1)</sup>.

Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊζόντων καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν ἤρξατο λίαν ἐνωρὶς καὶ ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶχε κορυφωθῆ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μετὰ δυσκολίας πολλῆς κατῴρθωσεν ὁ μεγαλοφυὴς ἐκεῖνος ἀπόστολος νὰ θεραπεύσῃ τὸ πρᾶγμα δι' ἀμοιβαίων τινων παραχωρήσεων, αἵτινες ἐμποδίσαν τὸ σχίσμα ἐν ταῖς ἀρτισυστάτοις ἐκκλησίαις. Ἐν τούτοις καὶ τοὶ διεσκεδάσθησαν ἐπὶ μικρὸν τὰ νέφη ἐκεῖνα ἤρχισαν πάλιν ἀπειλητικῶς συσσωρευόμενα. Ὅ,τι ἐφοβεῖτο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνέβη· οἱ πρῶτοι μεταξὺ τῶν Ἑβραίων χριστιανοὶ, ἐκλαβόντες τὸν χριστιανισμόν ὡς αὐτὸν τὸν Μωσαϊσμόν τελειοποιηθέντα, περιοριζόμενον ὁμῶς πάντοτε στενῶς ἐντὸς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, ἐπανεκάμπτον ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν παλαιὰν τοῦ Μωϋσέως διδασκαλίαν, καὶ τοὶ λεγόμενοι χριστιανοὶ, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν τὸν ὕπατον τῶν φιλοσόφων τὸν Παῦλον, ἀποστάτην. Ἀφ' ἑτέρου οἱ μᾶλλον ἀσύνητοι τῶν χριστιανῶν προέβαινον εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, καὶ καὶ ἀπέπτυνον ἐντελῶς τὴν παλαιὰν διαθήκην.

Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἐθεώρησαν τὸ ἔργον ὡς κακοῦ δαίμονος ἔργον. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Καϊανοὶ οἱ μᾶλλον παράδοξοι, οἱ μᾶλλον τερατολόγοι τῶν αἵρετικῶν.

Οἱ αἵρετικοὶ οὗτοι ἀποδεχθέντες ὅτι ἡ παλαιὰ διαθήκη εἶναι ἔργον δαίμονος κακοῦ καὶ ὅτι οἱ προφῆται δὲν ἔθεσαν κανόνας ἀρετῆς, ἀνέστρεψαν τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ εἰς μὲν τὸν Κάϊν ἀπέδωκαν τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν ἰσχυρὸν ἄνδρα ὃν ὁ Σατανᾶς ἐπεβουλεύθη διὰ τὴν ὑπερήφανον αὐτοῦ ἀνδρείαν καὶ ἀρετὴν· εἰναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀρετὴ πᾶσχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, βεβαίως ὁ Κάϊν, ἐφρόνουν, ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον ἐνάρετος τῶν ἀνθρώπων· τὸν δὲ Ἀβελ πάλιν ἀνεκήρυττον ὡς γενόμενον θῦμα τῆς μωρᾶς αὐτοῦ μικροφιλοτιμίας καὶ τῶν μεираκιωδῶν αὐτοῦ ἀρετῶν. Ἐτόλμησαν δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων καὶ τοὺς Ναθὰν καὶ Ἀβειρῶν καὶ Κορὲ νὰ θεωρήσωσιν ὡς χρηστοὺς ἄνδρας καὶ μόνον οὐ ἁγίους καὶ ἀπέδωσαν ἐν γένει τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡ παλαιὰ διαθήκη θεωρεῖ ὡς ἀξιοκατάκριτα καὶ ἀξιοτιμώρητα. Ἀλλὰ δὲν περιορίσθησαν μόνον εἰς τοῦτο. Ἡ Νέα Διαθήκη ἐχρησίμευσεν ἐπίσης εἰς αὐτοὺς ὡς ἀφετηρία τερατολογίας καὶ, ἵνα μὴ ἀπεραντολογῶμεν, μεταξὺ τῶν Ἀποστόλων ἀπέδωκαν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Ἰουδαν τὸν Ἰσκαριώτην. Ἐὰν ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἔλεγον, ὀφείλεται εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλεται τὰ μάλιστα εἰς τὸν προκαλέσαντα τὴν σταύρωσιν ταύτην. Φαντάσθητε τὸν Ἰουδαν παλαίοντα κατὰ τῆς ἀγάπης, τῆς στοργῆς, τῆς εὐλαβείας ἣν ἔτρεφε πρὸς τὸν διδάσκαλον· σκεπτόμενον ὅτι ἐπὶ γενεᾶς γενεῶν καὶ ὅτι ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ ἀναμιγνύεται μὲ ἀρὰς καὶ βλασφημίας πάντων τῶν χριστιανῶν· καὶ ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἔμελεν ἂν ἀποκτήσῃ ἐν τῇ γῇ τὴν ἀθανασίαν τοῦ αἰσχύους, ἔμελεν ἴσως πάλιν ἂν ἀπο-

1) Εὐσεβ. Καίσαρ. 1. 5.

λέση ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἀποστόλων εἶχε τοσαύτην καρτερίαν ψυχῆς· οὐδεὶς ἄλλος ἔτρεφεν εἰς τὰ στήθη του τοσαύτην ἀγάπην πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, οὐδ' ἐτόλμησε νὰ ὑποστῇ ὅσα ὁ Ἰούδας χάριν τῆς συμπληρώσεως τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· μόνον ὁ Ἰούδας, ὁ δυσσεβὴς Ἰούδας, κατενίκησε τὸ παρὸν, κατενίκησε καὶ τὸ μέλλον, κατέπνιξε τὰ ἱερώτατα τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ ἔχυσε τὸ αἷμα δι' οὗ ἐσώθη τὸ ἀνθρώπινον γένος. Δὲν ἐνόσησε φιλαργυρίαν ὅτε σκυθρωπῶς ἐβάδιζε μόνος μελετῶν τὴν πράξιν αὐτοῦ· οὐδεὶς ποτε χάριν τριάκοντα ἀργυρίων πωλεῖ, ὅχι πωλεῖ, προδίδει τὸν διδάσκαλον, τὸν φίλον αὐτοῦ· δὲν ἐνόσησε φιλαργυρίαν ἀλλὰ φιλανθρωπίαν. Οὐδὲν δραματικώτερον τοῦ Ἰούδα ἐν τῷ μυστικῷ δειπνῶ· καὶ ἂν ἡ ἀνθρωπότης ἐσκέπτετο ὅποια καταπληκτικὴ πάλη ἐγίνετο ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἤθελεν ἔχει πολὺ ὀλιγώτερον προχείρους τὰς κατ' αὐτοῦ βλασφημίας.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πρεσβεύοντες οἱ Καϊανοὶ συνέταξαν καὶ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰούδα· ἀλλὰ, ὅπως καὶ πάντα τὰ ἄλλα δογματικὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια, ἀπωλέσθη καὶ τοῦτο ἅμα ἐξέλειπεν ἢ ἀλλόκοτος αὕτη αἵρεσις.

## II

Τὰ ὀρθόδοξα ἀπόκρυφα εὐαγγέλια οὐδεμίαν ἔχουσι δογματικὴν ἀξίωσιν, τοιαύτη τοῦλάχιστον εἶναι ἡ γνώμη ἡμῶν, μολονότι πολλοὶ φρονοῦσι τὸ ἐναντίον· ἀλλὰ περαιτέρω θέλει ἐξηγηθῇ ὅτι ἡ γνώμη αὐτῶν δὲν εἶναι ἡ ὀρθότερα. Τὰ βιβλία ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ παραδόσεων αἵτινες ἐγεννήθησαν καὶ ἡύξησαν μεταξὺ χριστιανῶν· καὶ αἵτινες ἐπὶ τέλους συλλεγεῖσαι ἀπετέλεσαν τρία κυρίως Ἑλληνικὰ εὐαγγέλια· τὸ λεγόμενον πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου· τὸ τοῦ Θωμᾶ καὶ τὸ τοῦ Νικοδήμου· δὲν κατατάσσονται δὲ μετὰ τούτων αἱ ἀπόκρυφοι ἐπιστολαὶ καὶ πράξεις, ὅπως ἰδιαιτέραν μελέτην ἀπαιτοῦσαι. Ἐκτὸς

τῶν Ἑλληνικῶν τούτων ἀποκρύφων ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξῆς λατινικά. Ψευδοματθαίου εὐαγγέλιον· παράφρασις λατινικὴ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Θωμᾶ. *Evangelium infantiae Salvatoris Arabicum* καὶ παράφρασις τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Νικοδήμου. Περὶ τῶν λατινικῶν περιττὸν νὰ ἐνασχοληθῶμεν.

Πῶς ἐγεννήθησαν αἱ παραδόσεις αἱ περιλαμβανόμεναι εἰς τὰ ἀπόκρυφα ταῦτα εὐαγγέλια εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσωμεν. Τὰ κανονικὰ βιβλία, ἡ καινὴ διαθήκη ἐγράφη ὑπὸ ὄντως θεοπνεύστων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐνόησαν κάλλιστα ὅτι τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ μεγάλου δράματος τὸ ὅποιον ἐμελλον νὰ ἐξιστορήσωσιν εἶναι ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὁ Ἰησοῦς οὐχὶ ἀφ' οὗ ἐγεννήθη ἀλλ' ἀφ' ἧς ἤρξατο τῆς διδασκαλίας, ἀφ' ἧς παρέστη ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος κηρύσσων τὰ παραγγέλματα ἐκεῖνα ἅτινα τοσάκις ἠκούσαμεν καὶ ὅμως πάντοτε εἰσὶ πλήρη ζωῆς καὶ δυνάμεως· ἅτινα ἐν τῷ μέσῳ τῆς πανταχόθεν καταρρεούσης κοινωνίας τῶν χρόνων ἐκείνων, προφερόμενα ὑπὸ ἀγίων χειλέων δι' ἐκφράσεως ἣτις εἶχεν ἤδη τὴν σφραγίδα τοῦ μαρτυρίου ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ προξενῶσι πολὺ βαθυτέραν καὶ ἀνεξάλειπτον τὴν ἐντύπωσιν· εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν διατρίβουσι καὶ φέρουσι αὐτὸν μέχρι πέρατος τῆς ἀποστολῆς μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου ὅστις, ὅσον φρικώδης καὶ ἂν ἦτο, καθίσταται γαλήνιος ἔνεκα τῆς θέας γαλήνης τοῦ πάσχοντος. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐδάκρυσε τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν; Τίς ἐκ τῶν ἀπίστων αὐτῶν δὲν ἠσθάνθη βαθεῖαν συγκίνησιν ἐνώπιον τοῦ πάσχοντος θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ὁποίας εἶχε βαθυτάτην τὴν πεποίθησιν; Δὲν μακρολογοῦσι λοιπὸν οἱ εὐαγγελισταί, οὐδ' ἐνόμισαν πρέπον νὰ μακρολογήσωσι περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ βίου τῶν γονέων καὶ τῶν προπατόρων τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' ὁ πολὺς ὄχλος τῶν χριστιανῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸ κάλλιστον τοῦτο σύστημα.

τὸ πλῆθος ἐπεθύμει νὰ γνωρίζῃ λεπτομερείας, θαύματα τοῦ παιδικοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας καὶ αὐτῶν τῶν γονέων αὐτῆς. Καὶ ὅταν ὁ ὄχλος ἐπιθυμῇ νὰ γνωρίζῃ ὅ,τι δὲν δύναται νὰ μάθῃ ἐξ ἀσφαλούς πηγῆς τότε δημιουργεῖ αὐτὸ καὶ ἄρχεται ὁ μῦθος. Καὶ τί λέγομεν ὁ ὄχλος· ἡμεῖς αὐτοὶ οὐχὶ περὶ θεοῦ ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπων, ἐνδόξων ὁμῶς καὶ διαπρεψάντων, δὲν ἀσπαζόμεθα ἀπλήστως πᾶσαν τερατολογίαν καὶ πᾶσαν ὑπὲρ αὐτῶν ψευδολογίαν;

Ὁ μῦθος συνεπλήρωσε τὰ κενὰ τῶν κανονικῶν εὐαγγελίων καὶ κατὰ φυσικὸν ῥοὴν ἰδεῶν πρῶτον ἐπλασε τὴν ἱστορίαν τῶν γονέων τῆς Παναγίας, τὴν γέννησιν αὐτῆς, τὴν ἀνατροφὴν, τὴν μετὰ τοῦ Ἰωσήφ μνηστείαν, τὸν εὐαγγελισμόν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ διευπλώθη ὁ μῦθος οὗτος εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου· ἔπειτα ἐτράπη εἰς τὰ τέρατα καὶ σημεῖα τοῦ παιδικοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ καὶ διευπλώθη τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θωμᾶ, καὶ τέλος ἡ σταύρωσις καὶ ἡ εἰς τὸν Ἄδην κατάβασις συνεπλήρωσε τὸ ὅλον ἔργον.

Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ διασημότατον· αἱ παραδόσεις ἃς διηγεῖται ἀναφέρονται ἤδη εἰς συγγραφεῖς τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος· καὶ δὲν εἶνε μὲν τοῦτο ἀπόδειξις ὅτι ὑπῆρχε τότε ἀφοῦ ὀνομαστὶ δὲν μνημονεύεται καὶ ἀφοῦ αἱ παραδόσεις ἐκείναι προὑπῆρξαν τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἐξῆς περικοπῆς τοῦ Ὠριγένους δύναται νὰ ἐξαχθῇ τοῦτο. Ὁ Ὠριγένης λέγει «τοὺς δὲ ἀδελφοὺς τοῦ Ἰησοῦ φασὶ τινες εἶναι ἐκ παραδόσεως ὁρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου ἐκ προτέρας γυναικὸς συνωκυρίας αὐτῷ πρὸ τῆς Μαρίας.» Ἀφοῦ λοιπὸν ἦτο ἐπὶ Ὠριγένους οὐ μόνον εἰς τοῦτον γνωστὸν ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἀντλήσαντας ἐξ αὐτοῦ τὰς παραδόσεις ταύτας, κατὰ τὴν παρατεθεῖσαν περικοπὴν, ἔπεται ὅτι ὑπῆρχε πολὺ πρότερον καὶ δὴ περὶ τὰ μέσα

τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος· βραδύτερον μνημονεύεται εἰς πλείστους πατέρας τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὅτι κατὰ τὴν δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ ὑπῆρχεν ἀνὴρ πλούσιος σφόδρα καλούμενος Ἰωακείμ ὅστις προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ διπλά· ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου ἡ μεγάλη καὶ προσέφερον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰ δῶρα αὐτῶν προσήλθε καὶ ὁ Ἰωακείμ. Ἀλλ' ὁ Ῥουβὶμ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ λέγων·

— Εἴσαι ἄτεκνος, δὲν ἐπιτρέπεται πρῶτος νὰ προσφέρῃς τὰ δῶρά σου.

Περίλυπος ἀπῆλθεν ὁ Ἰωακείμ καὶ καταλιπὼν τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ἄνναν μετέβη εἰς τὴν ἔρημον· ἐκεῖ ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, λέγων, οὐ καταβήσομαι οὔτε ἐπὶ βροτὸν οὔτε ἐπὶ ποτὸν ἕως οὐ ἐπισκέψεται με κύριος ὁ Θεός μου.

Ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ Ἄννα δύο θρήνους ἐθρήνει καὶ δύο κοπετοὺς ἐκόπτετο, τὴν χηρείαν καὶ τὴν ἀτεκνίαν αὐτῆς. Ἐσπέραν τινα κατήλθεν εἰς τὸν κῆπον καὶ εἶδε δαφνηδαίαν καὶ ἐκάθησεν ὑποκάτω αὐτῆς καὶ ἐλιτάνευσε τὸν δεσπότην αὐτῆς λέγουσα «ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν Σάραν καὶ ἔδωκες αὐτῇ υἱόν, τὸν Ἰσαάκ. Καὶ ἀτενίσασα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε καλιὰν στρουθίων ἐν τῇ δαφνηδαίᾳ καὶ ἐποίησε θρήνον ἐν ἑαυτῇ λέγουσα· οἴμοι, τίς με ἐγέννησεν; ὅτι κατὰρα ἐγεννήθην ἐγὼ ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ὠνειδίσθην καὶ ἐξεμυκτήρισάν με ἐκ ναοῦ κυρίου. Οἴμοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγὼ; οὐχ' ὁμοιώθην ἐγὼ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ γόνιμα εἰσὶ ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴμοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγὼ; οὐχ' ὁμοιώθην ἐγὼ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅτι καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς γόνιμα εἰσὶν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴμοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγὼ; οὐχ' ὁμοιώθην τοῖς ὕδασι τούτοις, ὅτι καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα γόνιμα εἰσὶν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴμοι,

τίνι ὁμοιώθην ἐγώ ; οὐχ' ὁμοιώθην ἐγὼ τῇ γῇ ταύτῃ ὅτι καὶ ἡ γῆ προσφέρει τοὺς καρποὺς αὐτῆς κατὰ καιρὸν, καὶ σὲ εὐλογεῖ, κύριε.»

Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῇ· Ἄννα, Ἄννα, εἰσήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς σου καὶ συλλήψει καὶ γεννήσει καὶ λαληθήσεται τὸ τέκνον σου ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ. Καὶ εἶπεν ἡ Ἄννα· Ζῇ κύριος ὁ Θεός μου, ἐὰν γεννήσω, εἴτε ἄρρεν εἴτε θῆλυ, προσάξω αὐτῷ δῶρον κυρίῳ τῷ Θεῷ μου, καὶ ἔσται λειτουργοῦν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἄγγελος κυρίου ἀνήγγειλεν τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Ἰωακείμ ἐπιστρέφοντα· οὗτος δὲ χαίρων ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὑπεσχέθη δέκα ἁμνάδας ἁσπίλους εἰς τὸν Θεόν, δώδεκα μόσχους εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ ἑκατὸν χιμάρους εἰς πάντα τὸν λαόν. Καὶ ἦλθεν ὁ Ἰωακείμ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ, πρὸς τὴν πύλην τοῦ ὀποίου ἵστατο ἡ Ἄννα καὶ εἶδε τὸν Ἰωακείμ ἐρχόμενον καὶ δραμοῦσα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Ἰωακείμ προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ καὶ ἐκ διαφόρων σημείων ἐπείσθη ὅτι θέλει πραγματοποιηθῇ ἡ ὑπόσχεσις.

Ἐννέα μῆνας βραδύτερον ἐγέννησεν ἡ Ἄννα· καὶ εἶπε τῇ μαίᾳ, τί ἐγέννησα ; ἡ δὲ μαῖα, θῆλυ, ἀπήντησε. Καὶ εἶπεν ἡ Ἄννα ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐπωνόμασε δὲ τὴν κόρην αὐτῆς Μαριάμ.

Ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐκραταιοῦτο ἡ παῖς· ὅτε ἐγένετο ἕξ μηνῶν ἔστησεν αὐτὴν ἡ μήτηρ χαμαὶ, δοκιμάζουσα ἂν ἵσταται καὶ ἑπτὰ βήματα περιπατήσασα ἦλθεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς. Ἀνήρπασεν αὐτὴν ἡ μήτηρ, λέγουσα, Ζῇ κύριος ὁ Θεός μου, οὐ μὴ περιπατήσῃς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἕως ἂν ἀπάξω σὲ ἐν τῷ ναῷ κυρίου. Ἡ παῖς ἐγένετο ἐνιαυσία καὶ ὁ Ἰωακείμ ἕνεκα τῆς ἀμυθῆτου αὐτοῦ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας ἐποίησε δοχὴν μεγάλην καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. Ὁ Ἰωακείμ προσέφερε

τὴν παῖδα εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εὐλόγησαν αὐτὴν λέγοντες

«Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν εὐλόγησον τὴν παῖδα ταύτην καὶ δὸς αὐτῇ ὄνομα ὀνομαστόν, αἰώνιον ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς.»

Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπεφώνησε

— Γένοιτο, γένοιτο.

Καὶ προσέφερεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εὐλόγησαν αὐτὴν λέγοντες.

«Ὁ Θεὸς τῶν ὑψωμάτων, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παῖδα ταύτην καὶ εὐλόγησον αὐτὴν ἐσχάτην εὐλογίαν, ἣτις διαδοχὴν οὐκ ἔχει.»

Ἀνήρπασε τὴν Μαρίαν τότε ἡ μήτηρ αὐτῆς καὶ μεθύουσα ἐκ τῆς χαρᾶς ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, λέγουσα· Ἄσω ὡδὴν κυρίῳ τῷ Θεῷ μου, ὅτι ἐπεσκέψατό μοι καὶ ἀφείλετο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδος τῶν ἐχθρῶν μου· καὶ ἔδωκέ με κύριος καρπὸν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, μονοούσιον, πολυπλούσιον ἐνώπιον αὐτοῦ. Τίς ἀναγγελεῖ τοῖς υἱοῖς Ῥουβὶμ ὅτι Ἄννα θηλάζει ; ἀκούσατε, ἀκούσατε, αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι Ἄννα θηλάζει.»

Τελεσθέντος τοῦ δείπνου κατέβησαν δοξάζοντες τὸν Θεόν.

Παρήλθον ἔτη δύο καὶ ἡ παῖς ἐγένετο τριετής καὶ τότε ἀπεφάσισαν οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας νὰ ἐκτελέσωσι τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν καὶ ν' ἀφιερώσωσι τὴν Μαρίαν εἰς τὸν ναόν· καὶ εἶπεν ὁ Ἰωακείμ.

— Καλέσατε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους, καὶ λαβέτωσαν ἀνὰ λαμπάδα καὶ ἕστωσαν καίόμεναι, ἵνα μὴ στραφῇ ἡ παῖς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ αἰχμαλωτισθῇ ἡ καρδίᾳ αὐτῆς ἐκ ναοῦ κυρίου.

Οὕτως ἀνέβησαν ἐν τῷ ναῷ χωρὶς νὰ στέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἡ Μαρία πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ παῖς ἔζη ἐν τῷ ναῷ ὥς περιστερὰ νεμομένη καὶ ἐλάμβανε τροφὴν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. Ὅτε δὲ ἐγένετο δωδεκαέτης, ὁ ἀρχιερεὺς Ζαχαρίας κατ' εἰσήγησιν ἀγγέλου ἐκάλεσε τοὺς χηρεῦντας τοῦ λαοῦ, ὅπως ἐκεῖνος εἰς ὃν ὁ κύριος ἐπιδείξῃ σημεῖον παραλάβῃ τὴν γυναῖκα. Παρέδωκε λοιπὸν ὁ Ζαχα-

ρίας ῥάβδους εἰς τοὺς ἐμφανισθέντας μνηστῆρας μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Ἰωακείμ. Καὶ ἰδοὺ περιστέρα ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ῥάβδου Ἰωσήφ καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ· «Σὺ κεκλήρωσαι τὴν παρθένον κυρίου παραλαβεῖν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ.» Καὶ ἀντεῖπεν Ἰωσήφ λέγων· υἱοὺς ἔχω καὶ πρεσβύτης εἰμὶ, αὕτη δὲ νεᾶνις, μήπως περίγελως γένωμαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.» Ἀλλ' ὁ ἱερεὺς τὴν βούλησιν τοῦ κυρίου προβαλὼν κατέπεισε τὸν Ἰωσήφ ὅστις παρέλαβε τὴν Μαρίαν ἐκ τοῦ ναοῦ κυρίου καὶ κατέλιπεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν του, ἀπελθὼν μακρὰν πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ. Ἡ περικοπὴ αὕτη τοῦ ἀποκρύφου εὐαγγελίου ἐγένετο προφανῶς ὅπως ἀρθῇ πᾶσα ιδέα περὶ ὑπάρξεως ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ· διὰ τοῦτο ὁ Ἰωσήφ παρίσταται γέρον κεκτημένος τέκνα πολλά.

Μετά τινα χρόνον ἔλαβε κάλπην καὶ ἐξῆλθεν ἵνα πληρώσῃ αὐτὴν ὕδατος· καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα, Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Καὶ περιεβλέπετο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πόθεν αὕτη ἡ φωνή. Καὶ σύντρομος γενομένη ἀπτεῖ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ἀνέπαυσε τὴν κάλπην, καὶ λαβοῦσα τὴν πορφύραν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς καὶ εἴλκεν αὐτήν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου, λέγων· Μὴ φοβοῦ Μαρίαμ· εὗρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου καὶ συλλήψει ἐκ λόγου αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀκούσασα διεκρίθη ἐν ἑαυτῇ λέγουσα· εἰ ἐγὼ συλλήψομαι ἀπὸ κυρίου Θεοῦ ζῶντος, καὶ γεννήσω ὥς πᾶσα γυνὴ γεννᾷ; Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου, οὐχ' οὕτως, Μαρίαμ· δύναμις γὰρ κυρίου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου· καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Καὶ εἶπεν ἡ Μαρίαμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου κατενώπιον αὐτοῦ· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.»

Κατὰ τὸν ἕκτον μῆνα ἀπὸ τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐπέστρεψεν ὁ Ἰωσήφ ἐκ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ, ἀγνοῶν δὲ τὸν εὐαγγελισμόν καὶ φοβηθεὶς ἐπιβουλήν ἤρξατο κατακρίνων πικρῶς τὴν Μαρίαν, ἀλλ' ἄγγελος κυρίου ἐπιστὰς διηγεῖται αὐτῷ τὰ πάντα. Ὁ Ἰωσήφ ἡσύχασεν, ἐδίστασεν ὅμως νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῶν ἱερέων. Ἀννας ὁ γραμματεὺς προσῆλθεν καὶ ἠρώτησε διατί δὲν ἐφάνη ἐν τῇ συνόδῳ; Ὁ Ἰωσήφ ἐπροφασίσθη ὅτι κεκοπιακῶς ὦν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀνεπαύετο. Ὁ Ἀννας ὅμως παρατηρήσας τὴν Μαρίαν καὶ παρεξηγήσας τὸ πρᾶγμα, ἔσπευσε πρὸς τὸν ἱερέα καὶ κατεμήνυσε τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Μαρίαν. Ὁ ἱερεὺς ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον καὶ ἤλεγξε πικρῶς, ἐνῷ ἀμφοτέροι εἴτε Μαρία καὶ ὁ Ἰωσήφ διεμαρτύρουντο προβαλλόμενοι τὴν ἀθωότητα αὐτῶν.

«Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· ἀπόδος τὴν παρθένον ἣν παρέλαβες ἐκ ναοῦ κυρίου. Καὶ περὶ δακρυς ἐγένετο ὁ Ἰωσήφ. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· ποτιῶ ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως κυρίου, καὶ φανερώσει τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐπότισε τὸν Ἰωσήφ καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν ὄρεινὴν· καὶ ἦλθεν ὁλόκληρος. Ἐπίσης δὲ καὶ τὴν Μαρίαμ καὶ ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς τὴν ὄρεινὴν· καὶ ἦλθεν ὁλόκληρος· καὶ ἐθαύμασε πᾶς ὁ λαὸς ὅτι ἁμαρτία οὐκ ἐφάνη ἐν αὐτοῖς. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· εἰ κύριος ὁ Θεὸς οὐκ ἐφανέρωσε τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν, οὐδὲ ἐγὼ κρίνω ὑμᾶς. Καὶ ἀπέλυσε αὐτούς.

Ὅτε διετάχθη ἡ ἀπογραφὴ πάντων τῶν ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ὁ Ἰωσήφ ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Βηθλεὲμ· καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς αὐτοῦ εὐχερῶς ἠδύνατο ν' ἀπογράψῃ· ἀλλὰ πῶς νὰ δηλώσῃ τὴν Μαρίαν; γυναῖκα αὐτοῦ; ἡσχύνετο· ἀλλὰ θυγατέρα; ἐγνώριζον πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι δὲν εἶχε θυγατέρα. Κατέλιπε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν βούλησιν τοῦ κυρίου, ἐπέστρωσε τὴν ὄνον ἐπεκάθησε τὴν Μαρίαν καὶ εἴλκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ Ἰωσήφ ἠκούθη. Ἐνῷ ἐπλησίαζον πρὸς τὴν Βη-

θλεέμ, ἐστράφη Ἰωσήφ καὶ εἶδεν αὐτὴν στρυγνὴν, «καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἴσως τὸ ἐν αὐτῇ χειμάζει αὐτήν. Καὶ πάλιν ἐστράφη καὶ εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν. Καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μαρία τί σοι ἔστι τοῦτο, ὅτι τὸ πρόσωπόν σου βλέπω ποτὲ μὲν γελῶν ποτὲ δὲ στρυγνάζον; Καὶ εἶπε Μαρία τῷ Ἰωσήφ· ὅτι δύο λαοὺς βλέπω τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἕνα κλαίοντα καὶ κοπτόμενον καὶ ἕνα χαίροντα καὶ ἀγαλλιόμενον.

Τί ἐννοεῖ ἡ περικοπὴ αὕτη δὲν ἐξάγεται σαφῶς ἐκ μόνου τοῦ κειμένου τούτου· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ γεγονὸς ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Ψευδοματθαίου λατινικὸν εὐαγγέλιον ὅπου λεπτομερέστερον ἐξηγοῦνται τὰ πράγματα· ἰδοὺ πῶς συνέβησαν κατὰ τὸν Ψευδοματθαίου· «ἐνῷ ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία ἐβάδιζον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς Βηθλεέμ, ἡ Μαρία εἶπεν εἰς τὸν Ἰωσήφ—βλέπω δύο λαοὺς ἐνώπιον ἐμοῦ· τὸν ἕνα θρηνοῦντα, τὸν ἕτερον χαίροντα. Ὁ Ἰωσήφ ἀπήντησε· κάθου ἡσυχος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, κράτει καλὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ μὴ λέγε περιττοὺς λόγους. Τότε παῖς ὠραίος περιεσταλμένος λαμπρὰν στολὴν ἐφάνη ἐνώπιον αὐτῶν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰωσήφ· διατί ὠνόμασες λόγους περιττοὺς ὅσα ἡ Μαρία σέ εἶπε περὶ τῶν δύο λαῶν; Εἶδε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ θρηνοῦντα, διότι ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ· καὶ τὸν λαὸν τῶν ἐθνικῶν χαίροντα διότι ἐπλησίασε πρὸς τὸν κύριον· ἐπῆλθεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἡ εὐλογία ἡ περιοριζομένη εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἀβραάμ, ἐκταθήσεται ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης. Ταῦτα εἰπὼν διέταξεν αὐτοὺς νὰ σταματήσωσι διότι ὁ τακετὸς ἐπλησίαζεν. Πόσον κατὰ λέξιν ἐπραγματοποιήθη ἡ προφητεία αὕτη!

Καὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπῆλθεν ὁ τακετὸς· ἀπείχον τρία μίλια μακρὰν τῆς Βηθλεέμ· εὐτυχῶς ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλησίον σπήλαιον ὅπου εἰσῆλθον καὶ ἡ μὲν Μαρία ἔμεινεν ἐκεῖ μετὰ τῶν νύμφων τοῦ Ἰωσήφ, οὗτος δ' ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν μαίας ἐκ Βηθλεέμ.

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς γεννή-

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β'.]

σεως τοῦ Σωτῆρος ὁ χρόνος παρίσταται ὡς σταματήσας καὶ ἡ φύσις ὡς ἀναμένουσα οὕτως εἰπεῖν τὴν τέλεσιν τῆς μεγάλης ταύτης ἐπαγγελίας. «Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιεπάτουν καὶ οὐ περιεπάτουν· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν αἶρα καὶ εἶδον τὸν αἶρα ἐκθαμβον· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν πόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶδον αὐτὸν ἐστῶτα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἡρεμοῦντα· καὶ ἐπέβλεψα τὴν γῆν καὶ εἶδον σκάφην κειμένην καὶ ἐργάτας ἀνακειμένους, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ· καὶ οἱ μασσώμενοι οὐκ ἔμασσῶντο καὶ οἱ αἶρωντες οὐκ ἀνέφερον, καὶ οἱ προσφέροντες τῷ στόματι αὐτῶν οὐ προσέφερον, ἀλλὰ παντῶν ἦν τὰ πρόσωπα ἀναβλέποντα· καὶ εἶδον πρόβατα ἐλαυνόμενα καὶ τὰ πρόβατα ἐστήκει, καὶ ἐπῆρεν ὁ ποιμὴν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ πατάξαι αὐτὰ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔστη ἄνω· καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τὸν χεῖμαρρον τοῦ ποταμοῦ καὶ εἶδον τὰ στόματα τῶν ἐρήμων ἐπικείμενα καὶ μὴ πίνοντα καὶ πάντα ὑπὸ θῆξιν τῷ δρόμῳ διελαύνοντο.»

Ὁ Ἰωσήφ ἀπήντησε μαῖαν μετὰ τῆς ὁποίας ἦλθον εἰς τὸ σπήλαιον· νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίαζεν αὐτὸ καὶ φῶς μέγα ἐφάνη ἐν τῷ σπηλαίῳ, φῶς τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν ὑπεστέλλετο ἕως οὗ ἐφάνη τὸ βρέφος.

Ἐν τῷ μεταξὺ θόρυβος πολὺς ἐγένετο ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας. Ἦλθον μάγοι λέγοντες—Ποῦ εἶναι ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν νὰ προσκυνήσωμεν. Ἡ φήμη αὕτη ἔφθασε μέχρις Ἡρώδου, ὅστις ταραχθεὶς ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τοὺς μάγους, ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς συμβούλιον, καὶ ἠρώτησεν τοὺς ἀρχιερεῖς—Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ; ποῦ γεννᾶται; Ἀπήντησαν οἱ ἀρχιερεῖς—Εἰς Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, οὕτω γέγραπται. Ὁ Ἡρώδης ἀπέλυσεν αὐτοὺς καὶ ἠρώτησε τοὺς μάγους—Τί εἴδετε σημείου ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα; Καὶ εἶπον οἱ μάγοι—Ἀστέρα παμμεγέθη λάμψαντα ἐν τοῖς ἀστροῖς τούτοις καὶ

ἀμβλύναντα αὐτοὺς, ὥστε τοὺς ἀστέρας μὴ φαίνεσθαι. Ὁ Ἡρώδης δεινὰ βουλευόμενος εἶπε· — Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε καὶ ἐὰν εὑρητε, ἀγγείλατε εἰς ἐμὲ, διὰ τὴν προσκυνήσω καὶ ἐγὼ αὐτόν. Οἱ μάγοι ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν ἀναφανέντα πάλιν ἀστέρα ὠδηγήθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου προσεκύνησαν τὸν Χριστὸν καὶ προσήνεγκον, χρυσὸν λίβανον καὶ σμύρναν. Ἄγγελοι κυρίου προέτρεψαν αὐτοὺς νὰ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πλέον ἀλλὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Ὁ Ἡρώδης νοήσας ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων διέταξε ν' ἀποκτείνωσι τὰ βρέφη ἀπὸ διητοῦς καὶ κατωτέρω, καὶ ἡ μὲν Μαρία μαθοῦσα τὴν διάταξιν ἐκρύψε τὸ βρέφος ἐν φάτνῃ βοῶν· τὴν δὲ Ἑλισάβετ μετὰ τοῦ Ἰωάννου ἐδέχθη ὅρος διχασθέν· φῶς ἔλαμπεν ἐν μέσῳ αὐτοῦ καὶ ἄγγελος κυρίου διεφύλασεν αὐτούς. Ἐπακολουθεῖ ὁ φύλος τοῦ Ζαχαρίου ὡς ἀποκρύπτουτος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ λήγει τὸ εὐαγγέλιον.

Τίς ὁ Ἰάκωβος ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον; ἄγνωστον· μέχρις τῆς δωδεκάτης ἐκανταετηρίδος ἀναφέρεται ἀπλῶς ὡς Ἰάκωβος, βραδύτερον ὁμῶς καὶ πρὸς περισσοτέραν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ἐθεωρήθη ὡς ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος δι' αὐθαιρεσίας καὶ ἄνευ τινος λόγου. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη συζητήσεως ὅτι οὐδεμία σχέσις μεταξὺ Ἰακώβου ἀδελφοθέου καὶ τοῦ εὐαγγελίου τούτου. Ἐκ τῆς περικοπῆς ἐκείνης τῆς μὴ ἀπαντωμένης εἰς πάντα τὰ χειρόγραφα καθ' ἣν ὁ Ἰωσήφ ὁμιλεῖ ὡς εἰ ἦτον ὁ γράφων τὸ εὐαγγέλιον «Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιεπάτουν καὶ οὐ περιεπάτουν»<sup>(1)</sup> φαίνεται ὅτι ἐγένετο ἀπόπειρα μετατροπῆς τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου· καὶ ἐσκέφθησαν ν' ἀποδώσωσιν αὐτὸ βραδύτερον εἰς τὸν Ἰωσήφ ὡς μᾶλλον ἀξιόπιστον ἱστορικὸν τῶν γεγονότων ὧν ὑπῆρξε μάρτυς· ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγένετο λίαν βραδέως καὶ καθ' ὃν χρόνον

ἦτο γνωστότατον ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τούτο ἀπεδίδετο εἰς Ἰάκωβον.

Ἡ παράδοσις αὕτη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔσχε πρώτην ἀρχὴν τὴν εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Δουκᾶν ἀναφερομένην ἱστορίαν τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἑλισάβετ γονέων τοῦ Ἰωάννου. Ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐστεροῦντο τέκνου. Ὁ Ζαχαρίας, ὅστις ἦτο ἱερεὺς, πολλάκις ἰκέτευσε τὸν ὑψιστον ἐξαιτούμενος τὴν ἀπόκτησιν τέκνου· ἐλθὼν ποτε εἰς τὸν ναὸν ἵνα θυμιάσῃ εἶδεν ἄγγελον κυρίου ὅστις ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι εἰσηκούσθῃ ἡ δέησις αὐτοῦ, ὅτι ἐπὶ τέλους θ' ἀποκτήσῃ υἱὸν ὅστις γενήσεται μέγας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐχρησίμευσεν ἴσως ὡς πρώτη ἀρχὴ τῆς περὶ Ἰωακείμ καὶ Ἀννης παραδόσεως. Ἀντικατέστησαν τὰ πρόσωπα, ἐποίκιλαν τὰ γεγονότα, ἐπλασαν περιπετείας καὶ ἐδημιούργησαν τὸ ἔργον.

Δύο εἰσέτι παρατηρήσεις πρὶν μεταβῶμεν εἰς τὸ τοῦ Θωμᾶ εὐαγγέλιον· κατὰ τὴν κανονικὴν ἱστορίαν ὁ Ἰωσήφ κατάγεται ἐκ τοῦ Δαβίδ· ἀλλὰ ὁ λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ νοήσῃ τί σημασίαν εἶχεν ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἰωσήφ ἀφοῦ οὐδὲν συνέδεε τὸν σωτῆρα πρὸς τὸν Ἰωσήφ· τὸ λογικώτερον κατὰ τὰ τότε φρονήματα ἦν ἡ τῆς παναγίας καταγωγὴ ἐκ τοῦ οἴκου Δαβίδ, διότι ἡ παναγία ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ δὲν ἦτο ὁ Ἰωσήφ πατήρ· καὶ ἀφοῦ εὔρε τοῦτο λογικὸν ὁ λαὸς τὸ κατεσκεύασεν· ἐπομένως ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰακώβου ἡ παναγία παρίσταται ὅτι ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Δαβίδ. Ἐπίσης ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐνῷ τὰ κανονικὰ εὐαγγέλια ὀνομάζουσι τὴν σύλληψιν τῆς Παναγίας ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐξαίρεσι τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν φράσιν «καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο», τὸ τοῦ Ἰακώβου ἔχει τὸν ἄγγελον χαρακτηρίζοντα αὐτὴν ὡς σύλληψιν ἐκ λόγου κυρίου· «εὗρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου καὶ συλλήψει ἐκ λόγου αὐτοῦ.»<sup>(1)</sup>

(Ἐπεταὶ συνέχεις.)

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

(1) M. 18.

(1) XI. 2.